

I.

Our ship stopped in the water. The wind was calm and we had to wait where we were. The Thames River stretched before us.

The Director of Companies was our captain. We four watched as he stood looking toward the sea.

The four of us were very fond of each other – the Lawyer, the Accountant, Marlow and I. The Director came and sat down with us.

The sun set and lights began to appear along the shore.

“This also,” said Marlow suddenly, “has been one of the dark places of the earth.

“I was thinking of very old times, when the Romans first came here, nineteen hundred years ago. That was very recent. Our lives are very short. Light is here today, but darkness was here yesterday. Imagine the feelings of a commander of a Roman ship. Death is everywhere. He cannot understand this strange place, and is fascinated by the evil. Imagine his regrets, his desire to escape, his disgust, surrender and hate.”

He paused. After a long silence, he spoke again. “You remember that I once sailed in fresh water.” We knew then that Marlow was going to tell us one of his strange memories.

“It caused me to understand more,” he began, “but not clearly.

“When I was little, I loved maps. At that time there were many blank spaces on maps. When I saw one that looked interesting, I would say, ‘When I grow up, I will go there.’

“When I became a sailor, the blank spaces were not blank anymore. There were rivers and lakes and names. One place had a river that looked like a snake. I looked at the map of it and remembered that there was a company that traded on that river. I had just sailed the Indian Ocean, Pacific and China Seas. I was doing nothing and tired of it. If this company was trading on that river, they needed ships. I decided I should be in charge of one!

I.

Naše loď stála na vodě. Vítr byl klidný a museli jsme čekat tam, kde jsme byli. Před námi se rozprostírala řeka Temže.

Naším kapitánem byl ředitel Společnosti. My čtyři jsme pozorovali, jak vestoje hledí k moři.

Měli jsme se navzájem rádi – právník, účetní, Marlow a já. Ředitel přišel a sedl si k nám.

Slunce zapadlo a podél břehu se začínala objevovat světla.

„I toto,“ řekl náhle Marlow, „bývalo jedno z temných míst na zemi.

Měl jsem na mysli dávné doby před devatenácti sty lety, kdy sem poprvé přišli Římané. Bylo to nedávno. Naše životy jsou velmi krátké. Dnes je tu světlo, ale včera tu byla temnota. Představte si, jak se cítil velitel římské lodi. Všude je smrt. Nedokáže tomuto divnému místu porozumět a je fascinován zlem. Představte si jeho lítost, jeho přání zmizet, jeho znechucení, rezignaci a nenávist.“

Odměl se. Po dlouhém tichu opět promluvil. „Pamatujete si, že jsem kdysi plul po řece.“ Věděli jsme, že se nám Marlow chystá vyprávět jednu ze svých podivných vzpomínek.

„To způsobilo, že jsem víc porozuměl,“ začal, „ale ne jasně.

Když jsem byl malý, miloval jsem mapy. V té době bylo na mapách mnoho bílých míst. Když jsem viděl jedno, které vypadalo zajímavě, řekl jsem si: „Až vyrostu, pojedu tam.“

Když jsem se stal námořníkem, bílá místa už bílá nebyla. Byly tam řeky a jezera a jména. Na jednom místě byla řeka, která vypadala jako had. Díval jsem se na tu mapu a vzpomněl jsem si, že je tam společnost, která na té řece obchoduje. Právě jsem přeplul Indický oceán, Tichý oceán a Čínské moře. Neměl jsem co dělat a byl jsem z toho unavený. Jestliže ta společnost na té řece obchoduje, potřebují loď. Rozhodl jsem se, že jedné budu velet!

“I got the job very quickly. One of the Company’s captains had been killed in a fight with the natives, and I was called to take his place.

“I went to the Company’s office, where I met the Company’s owner. He was short and wealthy. We shook hands and our meeting lasted about forty-five seconds. I left his office and his sad secretary made me sign a document.

“I was nervous. I felt like I was part of a conspiracy, something not quite right. I was glad to get out of the offices.

“I was directed to a doctor, who was very curious that I volunteered to travel with the Company. He asked about my mental health, and whether I knew of any madness in my family.

“I left in a French steamer and we slowly steamed to the continent. It was more than thirty days before we reached the big river. From there I had passage on a little steamer. Her captain was a young man. He invited me to the bridge and pointed to the shore.

“‘Been living there?’ he asked.

“I said, ‘Yes.’

“‘It is strange what people will do for a little money each month. The other day I found a man who hanged himself.’

“‘Hanged himself! Why, in God’s name?’ I cried.

“‘Who knows? The sun was too much for him, or the country perhaps.’

“At last we reached a rocky cliff. It was a horrible sight. There were mounds of dirt and houses by the shore. A lot of people, mostly black and naked, moved around like ants.

“‘There’s your Company’s station,’ said the captain, pointing to three wooden buildings. ‘Farewell.’

“I followed a path leading up the hill. I passed pieces of decaying and rusting machinery. A horn sounded, and I saw the black people run. An explosion shook the ground and a puff of smoke came out of the cliff, but that was all. The blast was pointless, but it was the only work going on.

Práci jsem dostal velmi rychle. Jeden z kapitánů společnosti byl zabit v boji s domorodci a mě povolali, abych na jeho místo nastoupil.

Šel jsem do kanceláře společnosti, kde jsem se setkal s jejím majitelem. Byl malý a bohatý. Potřásli jsme si rukama a naše schůzka trvala asi čtyřicet pět vteřin. Opustil jsem jeho kancelář a jeho smutná sekretářka mi dala podepsat smlouvu.

Byl jsem nervózní. Cítil jsem, jako bych byl součástí nějakého spiknutí, něčeho, co nebylo úplně v pořádku. Byl jsem rád, když jsem byl z těch kancelářů venku.

Poslali mě k doktorovi, kterého velmi zaujalo, že cestuji se společností dobrovolně. Zeptal se mě, jestli jsem duševně zdravý, a jestli se v mé rodině vyskytlo nějaké šílenství.

Odplul jsem na francouzském parníku a pomalu jsme pluli ke kontinentu. Bylo to víc než třicet dní předtím, než jsme dopluli k velké řece. Odtud jsem cestoval na malém parníku. Jeho kapitánem byl mladý muž. Pozval mě na kapitánský můstek a ukázal ke břehu.

„Tam jste bydlel?“ zeptal se.

Řekl jsem, že ano.

„Je divné, co lidé udělají pro trochu peněz měsíčně. Jednou jsem potkal muže, který se oběsil.“

„Oběsil? Proč, proboha?“ zvolal jsem.

„Kdo ví? Vadilo mu slunce nebo snad země.“

Nakonec jsme dorazili ke skalnatému útesu. Byla to hrozná podívaná. Byly tam hromady bláta a domy u pobřeží. Mnoho lidí, většinou černí a nazí, se tam pohybovalo jako v mraveništi.

„Tady je stanice vaší společnosti,“ řekl kapitán a ukázal na tři dřevěné budovy. „Sbohem.“

Šel jsem cestou vedoucí na kopec. Míjel jsem rozpadající se a rezavějící stroje. Zazněla siréna a já jsem uviděl, jak černoši utíkají. Zemí zatřásl výbuch a z útesu vyšel oblak kouře. To však bylo vše. Výbuch byl zbytečný, ale bylo to to jediné, co tu dělali.

“A noise behind me made me turn. Six black men were walking up the path. They walked slowly and carried small baskets full of earth on their heads. They looked starved. Each had an iron collar on his neck, and they were all connected by a chain. Behind them, another sad man walked. He carried a rifle by its middle. He wore a uniform jacket with one button missing. When he saw me, he quickly put the rifle on his shoulder.

“I stepped aside to let that chain-gang get out of sight. Seeing men driven by other men disturbed me.

“I had stepped into a grove of trees. Here black men crouched, lay or sat between the trees. They all looked like they were in pain or despair, completely abandoned. They had withdrawn to die.

“They were dying slowly. Glancing down, I saw a face near my hand. Slowly, eyelids rose and the eyes looked up at me, big and empty. The light in those eyes faded slowly. The man looked young – almost a boy. I could only offer him a biscuit I had in my pocket. His fingers closed slowly on it and held – there was no other movement. He had tied something white round his neck. I did not know why.

“Two more sat near the same tree. One stared at nothing, the other rested his forehead on the ground. Others were scattered all around, as if dead.

“I quickly walked toward the station. Near the buildings I met a white man. He had on a high starched collar, white cuffs, a light jacket, trousers, a necktie and shined boots. He held a parasol on one hand.

“I shook hands with this man. He was the Company’s chief accountant and did all the bookkeeping at this station. His appearance was neat. While the Company committed great crimes, he kept up his appearance.

“Everything else in the station was a mess. There were heads, things, buildings. Dusty niggers arrived and departed; manufactured goods, dirty cottons, beads and wire were sent into the continent, the darkness. In return came a small amount of precious ivory.

Zvuk za mnou mě přinutil se otočit. Do kopce šlo šest černochoů. Šli pomalu a na hlavách nesli košíky plné hlíny. Vypadali vyhladověle. Každý z nich měl kolem krku železný obojek a navzájem byli spojeni řetězem. Za nimi kráčel další smutný muž. Nesl pušku za prostředek. Měl na sobě kabátek od uniformy, na němž mu chyběl jeden knoflík. Když mě uviděl, rychle si dal pušku na rameno.

Ustoupil jsem, abych nechal tu řetězem spoutanou skupinu zmizet z dohledu. Pohled na lidi poháněné jinými lidmi mě rozrušil.

Vstoupil jsem do lesíka. Tam se choulili, leželi nebo seděli mezi stromy černoši. Všichni vypadali jako v bolestech nebo beznadějně, jako úplně zapomenutí. Byli ponecháni smrti.

Umírali pomalu. Vrhł jsem pohled dolů a blízko své ruky uviděl tvář. Oční víčka se pomalu zvedla a nahoru ke mně vzhlížely velké a prázdné oči. Z těch očí pomalu mizelo světlo. Muž vypadal mladě, téměř jako chlapec. Mohł jsem mu nabídnout jen suchar, který jsem měl v kapse. Jeho prsty ho pomalu sevřely a držely – jiný pohyb neudělal. Kolem krku měl uvázáno něco bílého. Nevěděl jsem proč.

Blízko toho stromu seděli dva další. Jeden zíral do prázdna a druhý si opíral čelo o zem. Jiní byli rozptýleni všude kolem, jako by byli mrtví.

Rychle jsem šel ke stanici. Blízko budovy jsem potkal bělocha. Měl na sobě vysoký škrobený límeček, bílé manžety, lehké sako, kalhoty, vázanku a lakýrky. V ruce nesl slunečník.

Potrásl jsem si s tím mužem rukou. Byl to hlavní účetní společnosti a vedl veškeré účetnictví na této stanici. Vypadal čistě. Zatímco společnost páchala zločiny, on si udržoval uhlazený zjev.

Všechno ostatní na stanici bylo v nepořádku. Hlavy, věci, budovy. Zaprášení černoši přijížděli a odjížděli. Tovární zboží, špinavá bavlna, korálky a drátky se posílaly na pevninu, do temnoty. Nazpátek šlo malé množství vzácné slonoviny.

“I had to wait there for ten days. It felt like eternity. I visited the accountant’s office to escape the chaos. A sick man was brought in and the accountant only complained about his moaning. He said the noise made it hard to concentrate.

“One day he remarked, ‘In the interior you will meet Mr. Kurtz.’

“I asked who Mr. Kurtz was. The accountant told me he was an excellent agent and a very remarkable person. Mr. Kurtz was in charge of an important trading post in the ivory-country.

“‘Sends in more ivory than all the others combined,’ he said.

“Suddenly there was a great noise outside as a caravan came in. ‘What a frightful noise,’ said the accountant. He looked at the sick man. ‘He does not hear,’ he said, and went back to his work. ‘What! Dead?’ I asked, startled.

“No, not yet,’ he answered. Looking toward the window, he added ‘I must make correct calculations. With all their noise, I hate those savages to death.’ He remained thoughtful for a moment. ‘When you see Mr. Kurtz,’ he went on, ‘tell him that everything here is satisfactory.’ He paused again, and then said, ‘He will be very important. The Council in Europe wants him to be.’

“The next day I left with a caravan for a two-hundred-mile journey.

“We made our trip in isolation. The entire population had fled because the Company forced them to carry heavy loads. Along the route we saw abandoned villages and dead bodies.

“I had one white companion. He was fat and had a bad habit of fainting, far from water or shade. It was very annoying to hold my coat like a parasol over him. I asked him once why he had come. ‘To make money, of course,’ he said.

“On the fifteenth day I saw the big river again, and came to the Central Station. An energetic young chap told me the ‘manager himself’ was there and I must see him immediately.

“My boat had been sunk. The manager had taken it out two days early and struck the bottom. It was incredibly stupid. I spent months repairing it.

Musel jsem tam čekat deset dní. Připadalo mi to jako věčnost. Abych unikl zmatku, navštívil jsem občas kancelář účetního. Dovnitř přinesli nemocného muže. Účetní si jen stěžoval na jeho nářek. Řekl, že se kvůli tomu hluku nemůže soustředit.

Jednoho dne poznamenal: ‚Ve vnitrozemí se setkáte s panem Kurtzem.‘

Zeptal jsem se, kdo je pan Kurtz. Účetní mi řekl, že to je vynikající agent a velmi pozoruhodný člověk. Pan Kurtz byl zodpovědný za důležité obchodní místo v zemi slonoviny.

‚Přivází víc slonoviny než všichni ostatní dohromady,‘ řekl.

Najednou se zvenku ozval veliký hluk. Přicházela karavana. ‚To je příšerný rámus,‘ řekl účetní. Podíval se na nemocného muže. ‚Neslyší,‘ řekl a vrátil se k práci. ‚Co! Je mrtvý?‘ zeptal jsem se vyděšeně.

‚Ne, ještě ne,‘ odpověděl. Podíval se směrem k oknu a dodal: ‚Musím udělat správné výpočty. Tyhle divochy se vším jejich rámusem nenávidím k smrti.‘ Na chvíli se zamyslel. ‚Až uvidíte pana Kurtze,‘ pokračoval, ‚řekněte mu, že je tady všechno uspokojivé.‘ Znovu se odmlčel a pak řekl: ‚Bude velmi důležitý. Rada v Evropě to chce.‘

Následujícího dne jsem se vypravil s karavanou na cestu dlouhou dvě stě mil.

Cestovali jsme osamoceni. Všechno obyvatelstvo uteklo, protože je společnost nutila nosit těžký náklad. Podél cesty jsme viděli opuštěné vesnice a mrtvá těla.

Měl jsem jednoho bílého společníka. Byl tlustý a měl jednu špatnou vlastnost – omdlával daleko od vody a stínu. Velmi mě rozčilovalo nad ním držet plášť jako slunečník. Jednou jsem se ho zeptal, proč přijel. ‚Vydělat peníze, pochopitelně,‘ řekl.

Patnáctého dne jsem opět spatřil velkou řeku a dorazil na hlavní stanici. Nějaký rázný mladý chlápek mi řekl, že ‚sám správce‘ je tam a že se s ním musím hned setkat.

Moje loď se potopila. Správce s ní před dvěma dny vyplul a prorazil dno. Bylo to neuvěřitelně hloupé. Strávil jsem měsíce její opravou.

“The manager was an odd man. He made everybody uneasy. He was uneducated. His position had come to him, maybe, because he was never ill... He had served nine years out there. Once when tropical diseases had affected every ‘agent’ in the station, he said, ‘Men who come out here should have no organs.’

“When I met him, he began to speak instantly. He kept repeating that the situation was ‘very grave, very grave.’ There were rumors that a very important station was in danger, and its chief, Mr. Kurtz, was ill.

“Various things happened during those months at the station. One evening a shed caught fire. I was smoking my pipe by my ruined steamer and saw the energetic young chap come running to the river. He told me that everybody was ‘behaving splendidly,’ dipped his pail in the water and ran back again. I noticed there was a hole in the bottom of his pail.

“I strolled up to the burning shed. Standing behind two men, I heard them mention Kurtz, then, ‘this accident could be helpful.’ One of the men was the manager, who walked away then. The other man was an agent in charge of brick-making. There were no bricks at the station, and he had been there more than a year, waiting. Everybody at that station was waiting for something. The only thing that ever came to them was disease.

“I asked this agent who Kurtz was.

“‘He is a prodigy,’ he said. ‘To-day he is chief of the best station, next year he will be assistant-manager, two years more and... but you know what he will be in two years.’

“A black man was blamed for starting the fire, then beaten. I heard the energetic young chap saying, ‘Serve him right. Transgression – punishment – bang! Pitiless. That’s the only way.’ Then he vanished.

“The name of Kurtz comforted me. I felt like he were an angel in that dark place. You know I hate a lie, not because I am better than the rest of us, but because lies are horrible. There is a taste of death in lies. But I lied to that agent. I allowed him to think I was a powerful person, like Kurtz.

Správce byl divný člověk. Každého zneklidňoval. Byl nevzdělaný. Dostal se do svého postavení možná proto, že nikdy nebyl nemocný... Sloužil tam devět let. Jednou, když všichni ‚agenti‘ na stanici dostali tropickou nemoc, řekl: ‚Lidé, kteří sem přijdou, by neměli mít žádné orgány.‘

Když jsme se setkali, začal okamžitě mluvit. Stále opakoval, že situace je ‚velmi těžká, velmi těžká.‘ Objevily se zvěsti, že velmi důležitá stanice je v nebezpečí, a její velitel, pan Kurtz, je nemocný.

Během těchto měsíců se na stanici staly různé věci. Jednoho večera chytla kůlna. Kouřil jsem dýmku u svého pobořeného parníku a uviděl toho rázného mladého chlápka, jak běží k řece. Řekl mi, že všichni ‚se chovají skvěle‘, ponořil vědro do vody a zase běžel zpátky. Zpozoroval jsem, že ve dně jeho vědra je díra.

Stoupal jsem k hořící kůlně. Stál jsem za dvěma muži a uslyšel jsem je zmínit Kurtze, a pak, že ‚tato nehoda může být užitečná‘. Jeden z mužů byl správce, který pak odešel. Ten druhý byl agent zodpovědný za výrobu cihel. Na stanici nebyly žádné cihly a on tu byl a čekal déle než rok. Každý na té stanici na něco čekal. Jediná věc, která k nim dorazila, byla nemoc.

Toho agenta jsem se zeptal, kdo je Kurtz.

‚Je to génius,‘ řekl. ‚Dnes je velitelem nejlepší stanice, příští rok bude asistentem správce, za dva roky... ale vy víte, co z něj bude za dva roky.‘

Za zapálení ohně byl obviněn černý muž a pak byl zbit. Slyšel jsem toho rázného mladého chlápka říkat: ‚Jen mu dejte. Přestoupení – trest – rána! Bez lítosti. To je jediná cesta.‘ Pak se ztratil.

Jméno Kurtz mě uklidňovalo. Měl jsem pocit, jako by na tom temném místě byl andělem. Víte, že nenávidím lež, ne proto, že bych byl lepší než ostatní, ale protože lži jsou hrozné. Ve lžích je pachů smrti. Ale já jsem tomu agentovi lhal. Nechal jsem ho, ať si myslí, že jsem tak mocný člověk jako Kurtz.